

Zápočtová práce z předmětu Statistika

Charakteristika datového souboru

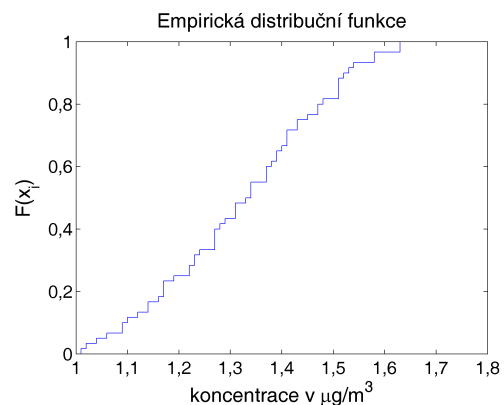
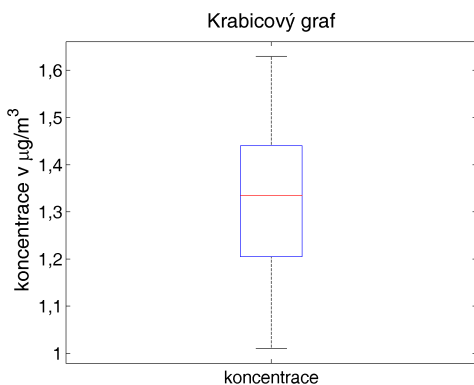
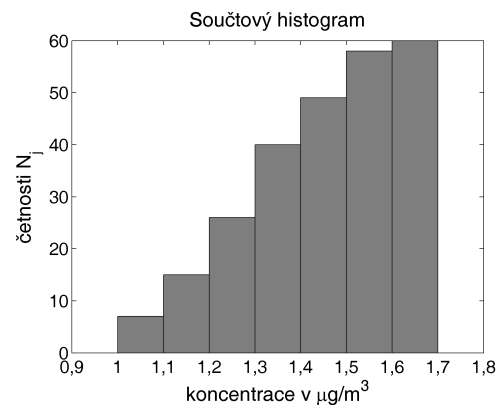
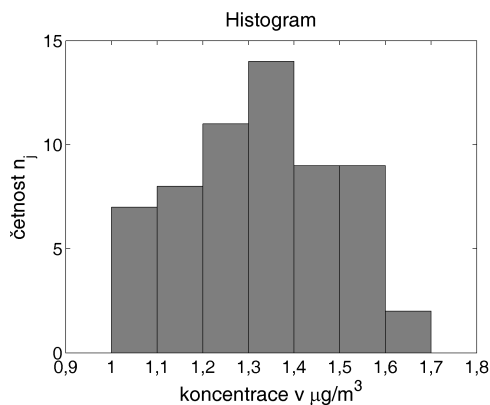
Při kontrole dodržování hygienických norem v kuchyni se prováděl odběr vzduchu a pomocí filtru Pallflex se měřilo množství prachových částic. Ze 60 vzorků vzduchu jsme dostali následující výsledky (v $\mu\text{g}/\text{m}^3$):

1,23 1,10 1,54 1,34 1,06 1,09 1,41 1,48 1,52 1,37 1,37 1,63
 1,51 1,53 1,31 1,23 1,31 1,27 1,17 1,27 1,34 1,27 1,09 1,01
 1,41 1,22 1,27 1,37 1,14 1,22 1,43 1,40 1,41 1,51 1,51 1,47
 1,14 1,34 1,16 1,51 1,58 1,33 1,31 1,04 1,58 1,12 1,19 1,17
 1,47 1,24 1,45 1,29 1,17 1,63 1,39 1,02 1,38 1,39 1,43 1,28

Zdroj: Neubauer J., M. Sedlačík a O. Kříž. *Základy statistiky: Aplikace v technických a ekonomických oborech*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4273-1.

V celé práci budeme používat hodnotu $\alpha = 0,05$. Vzhledem k tomu, že množství prachových částic je spojité statistický znak, použijeme intervalové rozdělení četností. Celkový rozsah souboru je $n = 60$, nejmenší hodnota $x_{\min} = 1,01$, největší hodnota je $x_{\max} = 1,63$.

Interval	Střed int. x_j^*	Abs. četnost n_j	Rel. četnost p_j	Abs. kum. četnost N_j	Rel. kum. četnost F_j
(1,00; 1,10)	1,05	7	0,177	7	0,117
(1,10; 1,20)	1,15	8	0,133	15	0,250
(1,20; 1,30)	1,25	11	0,183	26	0,433
(1,30; 1,40)	1,35	14	0,233	40	0,667
(1,40; 1,50)	1,45	9	0,150	49	0,817
(1,50; 1,60)	1,55	9	0,150	58	0,967
(1,60; 1,70)	1,65	2	0,033	60	1,000
Σ	—	60	1	—	—

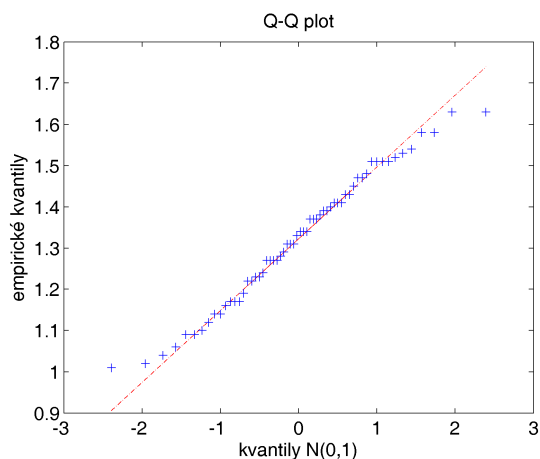

Číselné charakteristiky

rozsah n	60	výběrová směrodatná odchylka s	1,161
minimum $x_{\min}$	1,01	rozptyl s_n^2	0,025
maximum $x_{\max}$	1,63	výběrový rozptyl s^2	0,026
průměr $\bar{x}$	1,324	variační koeficient ν	0,120
modus $\hat{x}$ (modální interval)	(1,3; 1,4)	variační rozpětí R	0,62
medián $x_{0,50}$	1,335	kvartilové rozpětí R_Q	0,223
dolní kvartil $x_{0,25}$	1,213	kvartilová odchylka Q	0,111
horní kvartil $x_{0,75}$	1,435	koeficient šikmosti a_3	-0,078
průměrná odchylka $\bar{d}_x$	0,133	koeficient špičatosti a_4	-0,832
směrodatná odchylka s_n	1,159		

Testy normality

Q-Q plot

Test o nulové šikmosti

Formulujeme hypotézu a alternativu:

$$H : \alpha_3 = 0 \rightarrow A : \alpha_3 \neq 0$$

Testové kritérium

$$u_3 = \frac{a_3}{\sqrt{D(a_3)}} = -0,259, \text{ kde } D(a_3) = \frac{6(n-2)}{(n+1)(n+3)} = 0,091.$$

Kritický obor: $W_\alpha : |u_3| \geq u_{1-\alpha/2}$, kde $u_{1-\alpha/2}$ je kvantil rozdělení $N(0,1)$,
 $W_{0,05} : 0,259 \geq 1,960 \dots$ neplatí.

Hypotézu o nulové šikmosti na hladině významnosti 0,05 nezamítáme (p -hodnota testu je 0,796). Testové kritérium modifikovaného testu má hodnotu $z_3 = -0,271$, nepadne tedy do kritického oboru, p -hodnota je 0,787. Hypotézu o nulové šikmosti tímto testem také na hladině významnosti 0,05 nezamítáme.

Test o nulové špičatosti

Formulujeme hypotézu a alternativu:

$$H : \alpha_4 = 0 \rightarrow A : \alpha_4 \neq 0$$

Testové kritérium

$$u_4 = \frac{a_4 + \frac{6}{n+1}}{\sqrt{D(a_4)}} = -1,313 \text{ kde } D(a_4) = \frac{24n(n-2)(n-3)}{(n+1)^2(n+3)(n+5)} = 0,312.$$

Kritický obor: $W_\alpha : |u_4| \geq u_{1-\alpha/2}$, kde $u_{1-\alpha/2}$ je kvantil rozdělení $N(0, 1)$,
 $W_{0,05} : 1,313 \geq 1,960 \dots$ neplatí.

Odpovídající p -hodnota je 0,189. Hodnota testového kritéria modifikovaného testu je $z_4 = -1,833$, nepadne tedy do kritického oboru, p -hodnota je 0,067. Hypotézu o nulové špičatosti na hladině významnosti 0,05 ani jedním testem nezamítáme.

Kombinovaný test koeficientu šikmosti a špičatosti C -- test normality

Formulujeme hypotézu a alternativu:

H : náhodná veličina X má normální rozdělení $\rightarrow A$: náhodná veličina X nemá normální rozdělení.

Testové kritérium

$$C = u_3^2 + u_4^2 = 1,791.$$

Kritický obor: $W_\alpha : C \geq \chi_{1-\alpha}^2(2)$, kde $\chi_{1-\alpha}^2(2)$ je kvantil Pearsonova χ^2 rozdělení,
 $W_{0,05} : 1,791 \geq 5,991 \dots$ neplatí.

Odpovídající p -hodnota je 0,408. Hodnota testového kritéria modifikovaného testu $C' = 3,432$ nepadne do kritického oboru, p -hodnota je 0,180. Na zvolené hladině významnosti nemůžeme normalitu ani jedním testem zamítnout.

Závěr: Na základě výsledků předchozích testů je normalita přijatelná.

Odhady charakteristik základního souboru

Bodovým odhadem střední hodnoty je výběrový průměr $\hat{\mu} = \bar{x} = 1,324$. Bodovým rozptylu je výběrový rozptyl $\hat{\sigma}^2 = s = 0,026$. Směrodatnou odchylku odhadneme pomocí výběrové směrodatné odchylky $\hat{\sigma} = s = 0,161$. Předcházející testy normalitu nezamítly, budeme tedy předpokládat, že pracujeme s výběrem z normálního rozdělení.

Intervalové odhady pro střední hodnotu

Oboustranný interval spolehlivosti se určí podle vztahu

$$\bar{x} - t_{1-\alpha/2}(n-1) \frac{s}{\sqrt{n}} < \mu < \bar{x} + t_{1-\alpha/2}(n-1) \frac{s}{\sqrt{n}}.$$

Dosažením hodnot výběrových charakteristik a kvantilu $t_{0,975}(59) = 2,001$ dostaneme

$$1,282 < \mu < 1,365.$$

Střední hodnota koncentrace prachových částic v kuchyni se s 95% spolehlivostí nachází v intervalu $(1,282; 1,365) \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Levostranný interval spolehlivosti má tvar

$$\mu > \bar{x} - t_{1-\alpha}(n-1) \frac{s}{\sqrt{n}},$$

dosažením $t_{0,95}(59) = 1,671$ obdržíme odhad

$$\mu > 1,289.$$

Střední hodnota koncentrace prachových částic je s pravděpodobností 95% větší než $1,289 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Pravostranný interval spolehlivosti

$$\mu < \bar{x} + t_{1-\alpha}(n-1) \frac{s}{\sqrt{n}}$$

má hodnotu

$$\mu < 1,358.$$

Střední hodnota koncentrace prachových částic je s pravděpodobností 95% menší než $1,358 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Intervalové odhady pro rozptyl a směrodatnou odchylku

Oboustranný interval spolehlivosti má tvar

$$\frac{(n-1)s^2}{\chi_{1-\alpha/2}^2(n-1)} < \sigma^2 < \frac{(n-1)s^2}{\chi_{\alpha/2}^2(n-1)}.$$

Dosažením výběrových charakteristik a kvantilů $\chi_{0,025}^2(59) = 39,66$ a $\chi_{0,975}^2(59) = 82,12$ získáme odhad

$$0,019 < \sigma^2 < 0,038,$$

odmocněním potom

$$0,136 < \sigma < 0,196.$$

Rozptyl koncentrace prachových částic je s pravděpodobností 95 % v intervalu $(0,019; 0,038) \mu\text{g}^2/\text{m}^6$, směrodatná odchylka v intervalu $(0,136; 0,196) \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Levostranný interval spolehlivosti

$$\sigma^2 > \frac{(n-1)s^2}{\chi_{1-\alpha}^2(n-1)}$$

má hodnotu

$$\sigma^2 > 0,020,$$

kde $\chi_{0,95}^2(59) = 77,93$. Odmocněním získáme odhad

$$\sigma > 0,140.$$

Rozptyl koncentrace prachových částic je se spolehlivostí 95 % větší než $0,020 \mu\text{g}^2/\text{m}^6$, směrodatná odchylka větší než $0,140 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Pravostranný interval spolehlivosti

$$\sigma^2 < \frac{(n-1)s^2}{\chi_{\alpha}^2(n-1)}$$

má hodnotu

$$\sigma^2 < 0,036,$$

kde $\chi_{0,05}^2(59) = 42,34$. Odhad pro směrodatnou odchylku je

$$\sigma < 0,190.$$

Rozptyl koncentrace prachových částic je se spolehlivostí 95 % menší než $0,036 \mu\text{g}^2/\text{m}^6$, směrodatná odchylka menší než $0,190 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Jednovýběrový test

Můžeme na základě získaných měření konstatovat, že střední hodnota koncentrace prachových částic se statisticky významně liší od hodnoty $1,3 \mu\text{g}/\text{m}^3$?

Formulujeme hypotézu a alternativu:

$$H : \mu = 1,3 \rightarrow A : \mu \neq 1,3$$

Testové kritérium

$$t = \frac{\bar{x} - \mu_0}{s} \sqrt{n} = \frac{1,324 - 1,3}{0,161} \sqrt{60} = 1,140.$$

Kritický obor: $W_{\alpha} : |t| \geq t_{1-\alpha/2}(n-1)$, kde $t_{1-\alpha/2}(n-1)$ je kvantil Studentova rozdělení t ,
 $W_{0,05} : 1,140 \geq 2,001 \dots$ neplatí.

Na hladině významnosti 0,05 nemůžeme zamítnout nulovou hypotézu H (p -hodnota testu je 0,259). Nepodařilo se nám vyvrátit tvrzení, že střední hodnota koncentrace prachových částic je $1,3 \mu\text{g}/\text{m}^3$.